

Notitie

Vleermuis- en broedvogelonderzoek Dr. Schaepmanlaan, Zeist

Auteur: Ing. M. (Mike) Wallink
Veldonderzoek: Ing. M. Wallink, ing. M. (Mark) Hoksberg & ing. J. (Jasper) Zoeter
Eindredactie: Drs. I. Veeman
Project: 11-426a
Datum: 11 december 2012
Status: Eindversie

ecogroen advies bv

Postbus 625, 8000 AP Zwolle

t: 038 423 64 64

info@ecogroen.nl

www.ecogroen.nl

1. Aanleiding en doelstelling

Voorliggende notitie is opgesteld op verzoek van EDOK-RO (contactpersoon dhr. E. Dokter) naar aanleiding van het verzoek om aanvullend onderzoek in het kader van de Flora- en faunawet uit te voeren. Het aanvullende onderzoek is noodzakelijk in verband met sloop- en renovatiewerkzaamheden van woningen aan de Doctor Schaepmanlaan in Zeist.

Uit de reeds uitgevoerde quickscan natuurtoets¹ is gebleken dat in de te slopen of te renoveren bebouwing potenties aanwezig zijn voor verblijfplaatsen van vleermuizen en broedplaatsen van Gierzwaluw en Huismus. Voorliggend onderzoek is uitgevoerd om inzichtelijk te krijgen in hoeverre het plangebied fungeert als (mogelijke) verblijfplaatsen van vleermuizen, Gierzwaluw en Huismus. De achterliggende vraag daarbij is in hoeverre de eventuele aanwezigheid van deze soorten invloed heeft voor de beoogde herinrichtingsplannen. Bovendien is op verzoek van de opdrachtgever ecologisch onderzoek uitgevoerd in de tuinvijvers in het plangebied (zie kader op blz. 3).

2. Situatie

Het plangebied betreft woningen gelegen aan de Doctor Schaepmanlaan, in het stedelijke gebied van Zeist (figuur 1). De woningen maken onderdeel uit van het Structuurplan Zomerkwartier Zuid. De beoogde plannen bestaan uit het deels slopen en renoveren van de huidige bebouwing. De wegen zullen intact blijven. Mogelijk verdwijnt wel een aantal bomen. Permanent oppervlaktewater is aanwezig in de vorm van enkele kleine tuinvijvers.

Figuur 1: Met geel omlijnd de ligging van de onderzoekslocatie (bron: Google Earth).

¹ Bunschoek, M. (2011). Quickscan natuurtoets Doctor Schaepmanlaan, Zeist; Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van natuurwet en -regelgeving. Rapport 11-426 EcoGroen Advies, Zwolle.

3. Beschermingsstatus

Vleermuizen

Alle in Nederland voorkomende vleermuissoorten zijn strikt beschermd in de Europese Habitatrichtlijn Bijlage IV en de Flora- en faunawet. In de praktijk houdt deze beschermingsstatus in dat verblijfplaatsen van vleermuizen en andere belangrijke onderdelen (zoals vliegroutes en foerageergebied) van het leefgebied niet verstoord of vernietigd mogen worden. In de Flora- en faunawet zijn individuen en zogenaamde vaste verblijfplaatsen - zoals kraamkolonies, paarverblijven en winterverblijven - het zwaarst beschermd. Verblijfplaatsen bevinden zich in donkere en voor vleermuizen bereikbare ruimten in bomen, huizen, kelders et cetera. Verblijfplaatsen van vleermuizen zijn - ook als deze tijdelijk niet bewoond zijn - het gehele jaar beschermd. Vliegroutes van vleermuizen (bijvoorbeeld een singel of een watergang) zijn beschermd als alternatieve structuren ontbreken. Foerageergebied van vleermuizen is alleen beschermd als deze onmisbaar is voor het voortbestaan van een populatie.

Gierzwaluw en Huismus

Alle broedvogels zijn gedurende hun broedseizoen beschermd en mogen in deze periode niet verstoord of geschaad worden. Als broedseizoen wordt gehanteerd: periode van nestbouw, periode van broed op de eieren en de periode dat de jongen op het nest gevoerd worden. Voor verstoring tijdens het broedseizoen van een vogel wordt in bijna geen enkel geval ontheffing verleend. Speciale bescherming krijgen de broedvogels met jaarrond beschermde nesten zoals Gierzwaluw en Huismus (zie onderstaand kader).

In bijlage III is een wettelijk kader opgenomen waarin de relevante wet- en regelgeving nader wordt toegelicht.

Broedvogels met jaarrond beschermde nestplaatsen

Onder jaarrond beschermde nesten van broedvogels wordt verstaan: in functie zijnde nesten van de Ooievaar, Boomvalk, Buizerd, Havik, Ransuil, Roek, Wespendif, Zwarte wouw, Slechtvalk, Sperwer, Steenuil, Kerkuil, Oehoe, Gierzwaluw, Grote gele kwikstaart en Huismus. Voor sommige andere soorten geldt dat de nesten jaarrond beschermd zijn als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

4. Onderzoeksmethode

Vleermuizen

Het onderzoek heeft zich gericht op het vaststellen van (vaste) verblijfplaatsen van vleermuizen. Volgens het protocol voor vleermuizen (zie onderstaand kader) is het in deze situatie noodzakelijk om minimaal vier nachtelijke bezoeken verspreid over het jaar uit te voeren. Specifiek gaat het om twee nachtelijke bezoeken in de periode mei-half juli gericht op kraamkolonies/zomerverblijfplaatsen en twee nachtelijke bezoeken in augustus- september gericht op paarverblijfplaatsen/zomerverblijfplaatsen.

Het onderzoek naar kraamkolonies/zomerverblijfplaatsen is uitgevoerd tijdens een avond- en ochtendbezoek op respectievelijk 12 juni en 3 juli 2012. Het onderzoek naar paarverblijfplaatsen/zomerverblijfplaatsen is uitgevoerd tijdens twee ochtendbezoeken op 15 augustus en 11 september 2012. Tijdens alle nachtelijke veldbezoeken zijn waarnemingen van foeragerende dieren en vliegroutes van vleermuizen in kaart gebracht. Alle nachtelijke veldbezoeken hebben plaatsgevonden tijdens geschikte weersomstandigheden (droog, weinig wind en temperatuur boven de 10°C).

Protocol voor vleermuisonderzoek

Vleermuizen zijn een belangrijke soortgroep binnen de natuurbescherming. De soorten zijn echter moeilijk te inventariseren, vertonen specifiek gedrag en advies omtrent deze soortgroep is regelmatig complex. Tegen die achtergrond heeft het Vleermuisvakbureau van het Netwerk Groene Bureaus een protocol opgesteld voor de inventarisatie van vleermuizen. Het doel van het protocol is bij te dragen aan de kwaliteit en uniformiteit in onderzoek. Het protocol wordt ondersteund door de Dienst Landelijk Gebied (Ministerie van EL&I) en de Zoogdiervereeniging.

Gierzwaluw

Het gierzwaluwonderzoek heeft onder andere bestaan uit een inventarisatieronde voorafgaand aan het avondbezoek voor vleermuizen op 12 juni 2012. Voorafgaand aan het uitvliegmoment van vleermuizen is gericht gezocht naar invliegende Gierzwaluwen. Na afloop van het vroege ochtendbezoek van 3 juli 2012 (vleermuisbezoek) en tijdens het dagbezoek van 20 juli 2012 (zie kader volgende pagina) is bovendien extra aandacht naar Gierzwaluw uitgegaan. Allen rondes zijn in de optimale inventarisatieperiode van de soort uitgevoerd.

Huismus

Tijdens een dagbezoek op 19 april 2012 is gericht onderzoek naar Huismus uitgevoerd. Dit is voor deze soort het optimale inventarisatiemoment. Tijdens dit bezoek is het aantal broedgevallen vastgesteld, waarbij specifieke aandacht is uitgegaan naar roepende, territoriale mannetjes. Tijdens de overige bezoeken zijn aanvullende waarnemingen van Huismus genoteerd.

5. Resultaten

Verblijfplaatsen vleermuizen

Tijdens het bezoek op 3 juli is een Gewone dwergvleermuis in de nok van een dak (tussen dakpan en boeiplank) ingevlogen (bijlage I).

Naar verwachting betreft het een zomerverblijfplaats van een solitaire Gewone dwergvleermuis die sporadisch de locatie als verblijfplaats gebruikt. Een dergelijke verblijfplaats is niet jaarrond beschermd in de Flora- en faunawet. Bovendien zijn in de omgeving voldoende alternatieve uitwijklocaties aanwezig.

In de overige gebouwen zijn tijdens de veldbezoeken geen aanwijzingen aangetroffen voor de aanwezigheid van vaste verblijfplaatsen van vleermuizen. Aangenomen wordt dat deze gebouwen niet in gebruik zijn als (belangrijke) verblijfplaats van vleermuizen.

Hoewel het in deze situatie niet wettelijk verplicht is, wordt aanbevolen de nieuwbouw met eenvoudige maatregelen geschikt te maken voor vleermuizen. In bijlage II zijn hiervoor enkele suggesties opgenomen.

Vliegroutes en foerageergebied vleermuizen

Tijdens het onderzoek zijn geen vliegroutes van vleermuizen vastgesteld in het plangebied.

In en in de directe nabijheid van het plangebied zijn diverse Gewone dwergvleermuizen foeragerend aangetroffen. Foerageergebied van vleermuizen geniet binnen de Flora- en faunawetgeving geen juridische bescherming, tenzij het onmisbaar is voor het voortbestaan van een populatie. Dit is in voorliggende situatie niet aan de orde. Het plangebied zal ook na de uitbreiding haar functie als foerageergebied voor vleermuizen behouden en bovendien zijn in de omgeving voldoende alternatieven voorhanden.

Een belangrijk aspect bij het hier beschreven onderzoek is het gegeven dat vleermuizen meerdere malen per jaar van verblijfplaats (kunnen) wisselen. Het uitgevoerde aanvullende vleermuizenonderzoek geeft een goede indruk van het terreingebruik van vleermuizen in de zomerperiode van 2012. De resultaten geven ook een goed verwachtingspatroon voor hierop volgende jaren, maar over het exacte terreingebruik in toekomstige jaren kunnen geen uitspraken worden gedaan.

Nestlocatie Gierzwaluw en Huismus

Tijdens de veldbezoeken in 2012 zijn geen nestlocaties van Gierzwaluw of Huismus aangetroffen in het plangebied.

Tuinvijvers in het plangebied

Tijdens een veldbezoek uitgevoerd op 20 juli 2012 is de tuinvijver gelegen aan de Dr. Schaepmanlaan 73 onderzocht. Uit de mondelinge mededeling en fotomateriaal van de bewoners is gebleken dat deze vijver in gebruik is door de laag beschermde Bruine kikker. Mogelijk wordt de vijver (net als enkele andere tuinvijvers in het plangebied) ook gebruikt door de laag beschermde Gewone pad. Voor laag beschermde soorten geldt automatisch vrijstelling bij ruimtelijke ingrepen. Dezelfde status geldt ook voor Gewone dotterbloem, een soort die aangeplant aanwezig is in de vijverrand.

Er zijn geen strikt beschermde soorten aangetroffen in de vijvers. Gezien de aanwezigheid van diverse vissen in de vijver aan dr. Schaepmanlaan 73 is dat ook niet waarschijnlijk. Op dit moment zijn er dus geen aanwijzingen dat er sprake is van een strikt beschermde soort in de tuinvijvers, maar dat kon niet goed onderzocht worden aangezien er niet bemonsterd mocht worden in de vijvers. Hoewel de verwachtingwaarde zeer beperkt is, wordt aangeraden voorafgaand aan ingrepen in de vijvers zekerheid te verkrijgen over de eventuele aanwezigheid van zwaarder beschermde amfibieënsoorten zoals Alpenwatersalamander.

6. Conclusies en vervolgstappen

Vleermuizen

In het plangebied zijn geen vaste verblijfplaatsen van vleermuizen vastgesteld. Wel is er tijdens het veldbezoek van 3 juli 2012 een zomerverblijfplaats van een solitaire Gewone dwergvleermuis aangetroffen die de woning sporadisch als verblijfplaats gebruikt. Aangezien in de zomer en najaar van 2012 geen vaste verblijfplaatsen van vleermuizen zijn aangetroffen, is het niet aannemelijk dat aankomende winterperiode (2012/2013) overwinterende vleermuizen aanwezig zijn in het plangebied. Daarom zijn er wat betreft verblijfplaatsen van vleermuizen geen beperkingen en kunnen de werkzaamheden aan de bebouwing op korte termijn worden uitgevoerd.

Het wordt aangeraden, indien de planning het toelaat, te werken in de minst kwetsbare perioden van vleermuizen. Dit zijn globaal de perioden eind september - eind oktober en half maart - begin mei.

Gezien het mobiele karakter van vleermuizen is vleermuizenonderzoek juridisch gezien slechts voor een bepaalde periode rechtsgeldig. Uit overleg met de afdeling Flora- en faunawet van het Ministerie van EL&I is gebleken dat er geen richtlijnen zijn ten aanzien van de houdbaarheid van vleermuizenonderzoek, doorgaans wordt een periode van één tot twee jaar aangehouden. Gezien de mogelijke (her)vestiging van vleermuizen in de toekomst dient de volgende strategie aangehouden te worden:

Uitvoering werkzaamheden vóór half maart 2013

Wanneer de werkzaamheden aan de bebouwing vóór circa half maart 2013 uitgevoerd worden, is dit vanuit het oogpunt van vleermuizen - zonder nadere voorwaarden vanuit de Flora- en faunawet mogelijk;

Uitvoering werkzaamheden in de periode half maart 2013 t/m half maart 2015

Wanneer de sloop- en/of renovatiewerkzaamheden uitgevoerd worden in de periode half maart 2013 tot en met half maart 2015 dient rekening gehouden te worden met de mogelijke (her)vestiging van vleermuizen. Om schade aan vleermuizen met zekerheid te voorkomen, dient in de actieve periode van vleermuizen -half maart t/m eind oktober- circa een week voorafgaand aan de start van de werkzaamheden een controlebezoek uitgevoerd te worden om na te gaan of vleermuizen, door bijvoorbeeld (her)kolonisatie, aanwezig zijn²;

Uitvoering werkzaamheden na half maart 2015

Indien het uitvoeren van de werkzaamheden niet haalbaar is voor circa half maart 2015 dan is een volledig actualiserend vleermuizenonderzoek noodzakelijk in het seizoen voorafgaand aan de werkzaamheden.

² Indien de sloop toch gepland staat in de overwinteringsperiode (begin november - half maart), dan is het van belang om eind oktober het controlebezoek uit te voeren.

Gierzwaluw en Huismus

Tijdens het onderzoek in 2012 zijn geen jaarrond beschermde nestlocaties (van bijvoorbeeld Gierzwaluw en Huismus) aangetroffen in het plangebied. Het is zodoende niet noodzakelijk om vervolgstappen te nemen ten aanzien van nestlocaties die jaarrond beschermd zijn.

BIJLAGE I: VERBLIJFPLAATS GEWONE DWERGVLEERMUIS

Inventarisatiekaart verblijfplaats vleermuis, Dr. Schaepmanlaan

INVENTARISATIEKAART VLEERMUIZEN

LEGENDA

- Plangebied
- Tijdelijke verblijfplaats
Gewone Dwergvleermuis

inventarisatie	concept tek.	def.tek.
19-04-2012		
12-06-2012		
03-07-2012		
20-07-2012		
15-08-2012		
11-09-2012	25-09-2012	11-12-2012

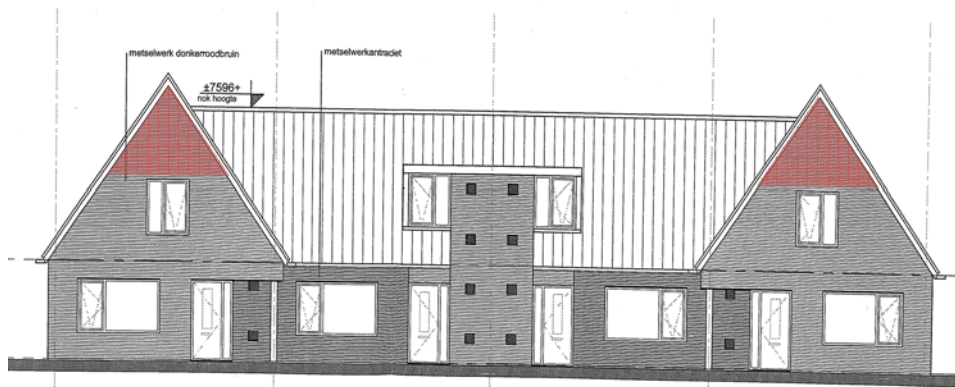
© ECOGROEN ADVIES BV 2012

BIJLAGE II: HUISVESTING VLEERMUIZEN

Minstens de helft van de in Nederland voorkomende soorten vleermuizen maakt in meer of mindere mate gebruik van door de mens gemaakte gebouwen als verblijfplaats. Dat kunnen gewone huizen zijn maar ook kerken en forten. Door renovaties, isolatie of sloop verdwijnen veel plekken waar vleermuizen kunnen huizen. Verder is in de huidige bouwstijl weinig ruimte voor vleermuizen. Met eenvoudige maatregelen (in bijvoorbeeld nieuwbouw of bij renovatieprojecten) kan huisvesting van vleermuizen gerealiseerd worden.

Toegankelijk maken van de spouwmuur

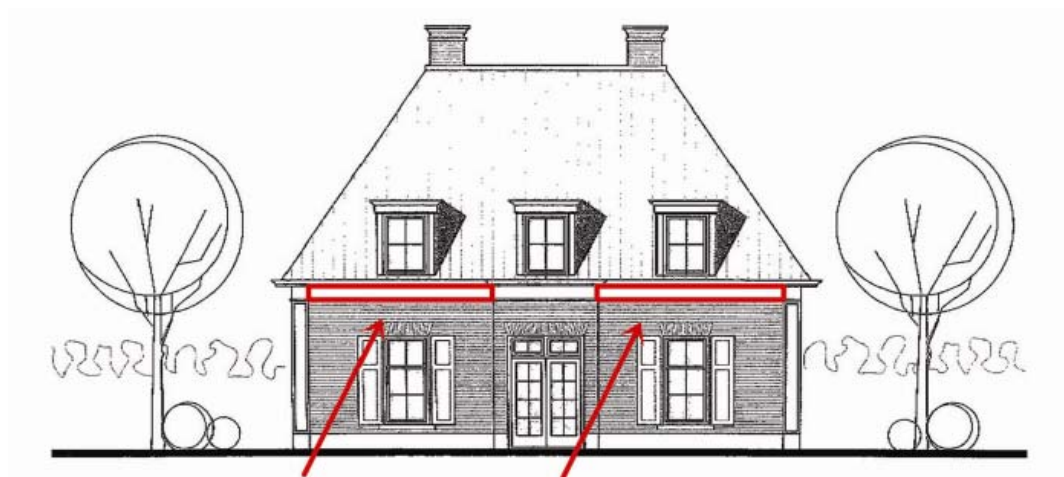
Spouwmuuren zijn voor vleermuizen als Gewone dwergvleermuis al toegankelijk via een open stootvoeg van circa 1 à 2 cm. Van belang is dat de open stootvoegen op minimaal een halve meter onder de bovenrand van het gebouw aangebracht worden om warmteverlies en tocht te voorkomen. Daarnaast is van belang dat geen irriterend glaswol wordt toegepast in de spouwmuur. Alternatieve opties zijn het toepassen van plaatvormig isolatiemateriaal (bijvoorbeeld Mupan Ultra, merk Isover), waarbij een luchtspouw van circa vier centimeter overblijft of het weglaten van isolatiemateriaal onder en boven de gecreëerde open stootvoeg(en).

Figuur 1:
Voorbeeldlocatie open
stootvoegen (rode
arcering).

Houten betimmering aan buitenzijde gebouwen

Ook aan de buitenzijde van gebouwen kunnen voorzieningen voor vleermuizen worden aangebracht. Voorbeelden zijn boeiboorden en gevelbetimmering, waarbij tussen de muur en het boeiboord/gevelbetimmering een smalle ruimte van circa 24 mm wordt gelaten. Deze ruimte kan dan toegankelijk gemaakt worden door de onderzijde open te laten. Van belang is dat onder de opening een obstakelvrije af- en aanvliegzone van minimaal twee meter aanwezig is.

Figuur 2: Boeiboorden

BIJLAGE III: DE FLORA- EN FAUNAWET

Inleiding

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Onder de Flora- en faunawet zijn ongeveer 500 soorten in Nederland aangewezen als beschermde dier- of plantensoort. De doelstelling van de wet is de bescherming en het behoud van de gunstige staat van instandhouding van in het wild levende plant- en diersoorten. Het uitgangspunt van de wet is 'nee, tenzij'. Dit betekent dat activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten in principe verboden zijn.

De Flora- en faunawet kent een groot aantal verbodsbepalingen die samenhangen met ruimtelijke ingrepen, plannen en projecten. Zo is het verboden beschermde inheemse planten te plukken of te beschadigen en geldt voor beschermde dieren een verbod op het doden, verwonden en opzettelijk verontrusten. Ook is het verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde inheemse dieren te beschadigen of te verstoren of eieren te rapen of te vernielen. De verbodsbepalingen betreffende planten op hun groeiplaats zijn opgenomen in artikel 8. De verbodsbepalingen betreffende dieren in hun natuurlijke leefomgeving zijn vermeld in artikel 9 tot en met 12.

Van het verbod op schadelijke handelingen ('nee') kan onder voorwaarden ('tenzij') worden afgeweken, met een ontheffing of vrijstelling. Het verlenen hiervan is de bevoegdheid van de minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I) of, in geval van beheer en schadebestrijding, van gedeputeerde staten van de provincies.

Beschermde dier- en plantensoorten

Beschermde inheemse planten- en diersoorten zijn bij algemene maatregel van bestuur aangewezen. Het zijn soorten die van nature in Nederland voorkomen en die in hun voortbestaan worden bedreigd of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd. Ook zijn soorten aangewezen die niet noodzakelijkerwijs in hun voortbestaan worden bedreigd, maar wel bescherming genieten ter voorkoming van overmatige benutting.

De volgende diersoorten zijn beschermd volgens de Flora- en faunawet:

- 1) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *zoogdieren*, met uitzondering van gedomesticeerde dieren en met uitzondering van de zwarte rat, de bruine rat en de huismuis;
- 2) Alle van nature op het Europese grondgebied van de Lidstaten van de Europese Unie voorkomende soorten *vogels* met uitzondering van gedomesticeerde vogels;
- 3) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *amfibieën en reptielen*;
- 4) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *vissen*, met uitzondering van de soorten waarop de Visserijwet 1963 van toepassing is;
- 5) Een aantal ongewervelden (o.a. *insecten, libellen en kevers*) die in hun voortbestaan bedreigd zijn of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd.

Er zijn drie beschermingsregimes van kracht, mede afhankelijk van de zeldzaamheid van de soort en de status in Europese richtlijnen. Van licht naar zwaar beschermd zijn de soorten opgenomen op Tabel 1, 2 of 3. Voor vogels gelden specifieke eisen, met name tijdens het broedseizoen. Bij ruimtelijke ingrepen geldt automatisch vrijstelling voor soorten van Tabel 1 waardoor de meeste aandacht gevraagd is voor soorten van Tabel 2/3 en voor vogels.

Wijze van toetsing

Door uitspraken van de Raad van State in het voorjaar van 2009 is de beoordeling aangepast bij ontheffingsaanvragen voor ruimtelijke ingrepen. Sinds 26 augustus van dat jaar werken we daardoor volgens een nieuw stroomschema (zie volgende pagina). Gaat u een ruimtelijke ingreep uitvoeren en zijn beschermde soorten aanwezig, dan zijn er vaak twee opties:

1) Voorkom overtreding van de Flora- en faunawet. Het gaat dan om het behoud van de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort. Het betreft de functies van het leefgebied die ervoor zorgen dat de soort succesvol kan rusten of voortplanten, bijvoorbeeld nesten, migratieroutes en foerageergebied. Als u deze veilig stelt door vooraf mitigerende maatregelen te treffen, heeft u mogelijk geen ontheffing meer nodig. Om zeker te zijn dat uw maatregelen voldoende zijn, kunt u ze vóóraf laten beoordelen door Dienst Regelingen. Als deze voldoende zijn krijgt u een beschikking met daarin de goedkeuring van uw maatregelen. De goedkeuring krijgt u in de vorm van een afwijzing van uw ontheffingsaanvraag. U heeft namelijk geen ontheffing nodig doordat u met uw maatregelen overtreding van de Flora- en faunawet voorkomt.

2) Kan de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort niet worden gegarandeerd door mitigerende maatregelen? Dan dient u een reguliere ontheffingsaanvraag in waarbij de onderstaande vragen gesteld worden:

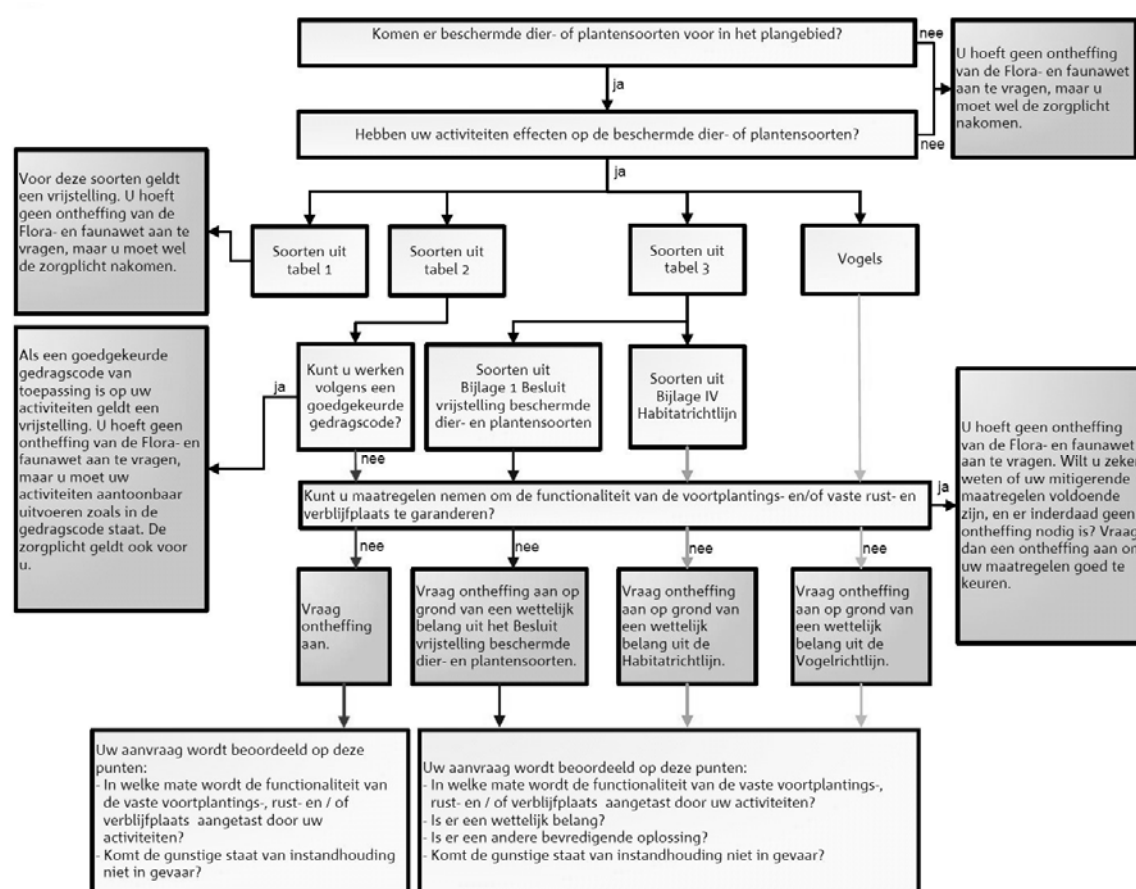
- In welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast?
- Is er een bij wet genoemd belang? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Is er een andere bevredigende oplossing? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Beoordeling Dienst Regelingen

Dienst Regelingen beoordeelt of het bij wet genoemd belang zwaarder weegt dan het overtreden van de verbodsbepaling(en). Voor Tabel 2-soorten gelden minder zware eisen en kan een door het ministerie goedgekeurde gedragscode ook uitkomst bieden. De gedragscode moet wel van toepassing zijn op uw activiteit en u moet kunnen aantonen dat u precies zo werkt als in de gedragscode staat. Voor Bijlage 1-soorten uit Tabel 3 krijgt u alleen ontheffing wanneer sprake is van een bij wet genoemd belang. Bij een ruimtelijke ingreep betreft het meestal één van de onderstaande vier belangen:

- Bescherming van flora en fauna (b)
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d)
- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e)
- Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (j)

Voor vogels en soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt dat u alleen ontheffing kunt krijgen op grond van een bij wet genoemd belang uit respectievelijk de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. In de praktijk zijn de mogelijkheden voor het verkrijgen van een ontheffing voor die soorten dan ook zeer beperkt, met name voor vogels³.

Toetsingsschema Flora- en faunawet (Bron: Dienst Regelingen 2009. Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijk ingrepen Flora- en faunawet).

In voorgaand wettelijk kader zijn alleen de meest relevante onderdelen van de wetgeving vereenvoudigd weergegeven. Aan deze tekst kunnen derhalve geen rechten worden ontleend. Voor meer achtergronden en de oorspronkelijke wetsteksten kunt u terecht op www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/natuur en op www.drloket.nl.

³ In de Vogelrichtlijn worden alleen de belangen b en d én de veiligheid van het luchtverkeer (belang c) genoemd;